

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Мақала туралы мәлімет

Конференция атауы	«Жастар және ғылым: бүгiнi мен болашағы» жас ғалымдардың халықаралық ғылыми-тәжірибелiк конференция материалдар жинағы
Сборник	«Молодежь и наука: настоящее и будущее». Сборник материалов Международной научно-практической конференции молодых ученых
Conference	The collection of materials from the International Scientific and Practical Conference of Young Scientists «Youth and Science: Present and Future»
Өткiзiлген күнi	7 сәуiр 2025, Атырау
ISBN	978-601-262-587-5
Жинақтағы жариялану №	085
Жинақтағы беттерi	398-402
ӘОЖ/УДК/UDC	ӘОЖ 341.1
Секция	Секция IV. II Адам құқығын қорғау – құқықтық және әдiл мемлекет құрудың кепiлi/ / Защита прав человека – залог создания правового и справедливого государства
Автор(лар)	Батыргалиева Гульназ Ерлановна
Мәртебесi	Студент
Ғылыми жетекшi	Ғылыми жетекшiсi, з.ғ.м., сеньор-лектор Мухамедина А.Е.
Мақала атауы	ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ҮШIН ҚЫЛМЫСТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШIЛIК

Ескерту: бұл бет сайтқа орналастыру және мақала PDF-ін сәйкестендіру үшін қосылды. Төменде жинақтағы мақаланың түпнұсқа беттері берілген.

происходило в рамках правовых норм, сохраняя гарантии защиты прав и интересов граждан.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. О нотариате: Закон Республики Казахстан от 14 июля 1997 года № 155-І [Электронный ресурс] // Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Әділет». – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z970000155> (дата обращения: 19.03.2025).

2. Цифровой нотариат, судебные исполнители и электронные консультации: как меняется юстиция Казахстана [Электронный ресурс] // Официальный информационный ресурс Премьер-министра Республики Казахстан. – URL: <https://primeminister.kz/ru/news/reviews/tsifrovoy-notariat-sudebnye-ispolniteli-i-elektronnye-konsultatsii-kak-menyaetsya-yustitsiya-kazakhstan-29394> (дата обращения: 19.03.2025).

3. Единая нотариальная информационная система «E-Notary» [Электронный ресурс]. – URL: <https://enis.kz/> (дата обращения: 19.03.2025).

4. Министерство юстиции Республики Казахстан. 1. Цифровая юстиция: как Казахстан повышает правовую грамотность и доступность юридической помощи [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/adilet/press/news/details/936034?lang=ru> (дата обращения: 19.03.2025).

5. Орозалиева М. *Блокчейн в нотариальной деятельности: разрешить нельзя запретить* [Электронный ресурс] / Меруерт Орозалиева, нотариус г. Алматы // Zakon.kz. – URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33188361&pos=6;-106#pos=6;-106 (дата обращения: 19.03.2025).

6. Орозалиева М. *Блокчейн в нотариальной деятельности: разрешить нельзя запретить* [Электронный ресурс] / Меруерт Орозалиева, нотариус г. Алматы // Zakon.kz. – URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33188361&pos=6;-106#pos=6;-106 (дата обращения: 19.03.2025).

Орозалиева М. *Нотариат: «зеленый статус» блокчейна* [Электронный ресурс] / Меруерт Орозалиева, нотариус города Алматы, м.ю.н. // Zakon.kz. – URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33997443&pos=6;-106#pos=6;-106 (дата обращения: 19.03.2025).

ӘОЖ 341.1

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ҮШІН ҚЫЛМЫСТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІК

Батыргалиева Гульназ Ерлановна

6В04202-Құқық қорғау қызметі ББ 1 курс студенті

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

batyrgalieva.gul@mail.ru

Ғылыми жетекшісі, з.ғ.м., сеньор-лектор Мухамедина А.Е.

Экологиялық құқық бұзушылық – бұл табиғи ортаны қорғау заңдарын бұзу арқылы қоршаған ортаға зиян келтіру. Мұндай құқық бұзушылықтардың бірнеше түрі бар:

- Қоршаған ортаны ластау – өндірістік қалдықтарды суға, ауаға немесе жерге заңсыз төгу.
- Заңсыз аңшылық пен балық аулау – сирек кездесетін немесе жойылу қаупі бар жануарларды рұқсатсыз аулау.
- Орманды заңсыз кесу – ағаштарды рұқсатсыз кесу және табиғи ресурстарды заңсыз пайдалану.

- Қалдықтарды заңсыз көму және өңдеу – улы және радиоактивті қалдықтарды рұқсатсыз тастау.

- Экологиялық апаттарға себепші болу – адам әрекетінің нәтижесінде табиғи апаттар мен катастрофалардың орын алуы.

Экологиялық құқық бұзушылықтардың ауырлығына қарай олар үшін әкімшілік, азаматтық немесе қылмыстық жауапкершілік қарастырылады. Қылмыстық-құқықтық жауапкершілік ең қатаң жаза түрлерін қамтиды және келесі жағдайларда қолданылады: ірі көлемде экологиялық зиян келтірген кезде, қайталанған немесе ұйымдасқан экологиялық қылмыстар жасалған жағдайда, қоршаған ортаға залалы орны толмас шығын келтірген кезде [3].

Экологиялық қылмыстықтылықтың себептері: елдегі қолайсыз экономикалық жағдай; қоршаған ортаны қорғаудың және тазартудың техникалық құралдарының жоқтығы немесе тиімсіздігі; халықта экологиялық мәдениеттің төмендігі, азаматтарға экологиялық тәрбие беру және олардың сауатын ашу жұмысының тиімсіздігі; табиғат қорғау қызметін қаржыландыру, техникалық жабдықтау, кадрлармен және басқа да ресурстармен қамтамасыз ету жағы алда тұрған күрделі мәселеге барабар емес.

Экологиялық қылмыс жасағаны үшін қылмыстық жауапкершілік, экологиялық құқық бұзушылықтар арасында ең жоғары қоғамдық қауіпті білдіреді. Экологиялық қылмыс-қылмыстық заңда көзделген кінәлі, қоршаған ортаға қол сұғатын құқыққа қарсы әрекет (әрекет немесе әрекетсіздік) құқықтары мен заңды мүдделері заңды тұлғалардың, мемлекеттің және қоршаған табиғи ортаға зиян келтірудің нақты қатерін келтіретін немесе көтеретін заңды тұлғалар.

Экологиялық құқық бұзушылықтар – қоршаған ортаны қорғау және табиғат ресурстарын ұтымды пайдалану саласындағы заңнама нормаларын бұзу әрекеттері. Мұндай әрекеттер қоршаған ортаға, адамның денсаулығына немесе өміріне айтарлықтай зиян келтірген жағдайда, қылмыстық-құқықтық жауапкершілікке әкелуі мүмкін.

Экологиялық құқық бұзушылықтар қоғамдық қауіптілігіне қарай:

- Әкімшілік құқық бұзушылықтар (айыппұл салу, қызметін тоқтата тұру және т.б.),
- Азаматтық-құқықтық жауапкершілік (материалдық шығынды өтеу),
- Қылмыстық жауапкершілік (бас бостандығынан айыру, ірі көлемде айыппұл салу және т.б.) деп бөлінеді.

Қазіргі уақытта экологиялық теріс қылық пен экологиялық қылмысты ажырату бұрынғыға қарағанда оңайырақ. Бұл ҚР жаңа Қылмыстық кодексінде қоғамдық қауіптілік дәрежесіне әсер ететін факторлар неғұрлым нақты айқындалғандығына байланысты және оларды заң шығарушы тікелей құқықтық нормалардың диспозицияларында көрсетеді.

Саралау критерийлерінде: ірі залал келтіру; механикалық көлік құралын немесе әуе кемесін, жарылғыш заттарды, газдарды және бұқаралық ақпарат құралдарының өзге де тәсілдерін қолдану құстар мен аңдарды жою; жою толығымен аң аулайтын құстар мен аңдар ерекше қорғалатын табиғи аумақтар мен аумақтарда аң аулауға тыйым салынады төтенше экологиялық жағдай.

Қылмыстық жауапкершілік экологиялық құқық бұзушылықтар басқа да шектеу белгілері бар: адам денсаулығына немесе қоршаған ортаға елеулі зиян келтіру, жануардың немесе өсімдіктің жаппай қырылуы алдын ала сөз байласудың, ұйымдасқан топтың болуы, өзінің қызметтік жағдайын пайдаланатын лауазымды адамның қылмыс жасауы. Экологиялық қылмыстарды жеке немесе жеке қылмыстардан ажырату керек мемлекеттік меншік.

Қылмыстық кодекстерде экологиялық қылмыстар үшін мынадай жаза түрлері белгіленген: Айыппұл салу, бостандықтан шектеу немесе бас бостандығынан айыру, экологиялық зиянды қалпына келтіруге міндеттеу, кәсіпкерлік қызметке тыйым салу.

Экономикалық қасиеттері бойынша қоршаған табиғи ортаның элементтері (минералдар, жануарлар, ағаш өсімдіктері және т. б.) табиғи күйдегі тауарлық-материалдық құндылықтарды немесе табиғи байлықты білдіруі мүмкін. Сондықтан сол сәттен бастап

анықтау керек немесе басқа компонент табиғи ресурстар болуды тоқтатады және тауардың, мүліктің қасиеттерін алады.

Егер қылмыстың мәні толығымен немесе басқа түрде алынған қоршаған табиғи ортадан оқшауланған және адамның белгілі бір еңбегін көтереді, содан кейін жеке меншікке ие болады. Мысалы, мүлікті ұрлау заңды тұлғаның жеке меншігі, кінәлі адамдардың әрекеттері танылады өсірілген балықты заңсыз аулау арнайы ұйымдастырылған немесе бейімделген су айдындары [4].

ҚР Қылмыстық кодексінде 13 тарауы экологиялық қылмыстық құқық бұзушылықтар қарастырылған, олар: 324-бап Шаруашылық немесе өзге де қызметке қойылатын экологиялық талаптарды бұзу, 325-бап Экологиялық тұрғыдан әлеуетті қауіпті химиялық немесе биологиялық заттармен жұмыс істеу кезінде экологиялық талаптарды бұзу; 326-бап Микробиологиялық немесе басқа да биологиялық агенттермен немесе уытты заттармен жұмыс істеу кезінде экологиялық талаптарды бұзу; 327-бап Ветеринариялық қағидаларды немесе өсімдіктердің аурулары мен зиянкестеріне қарсы күресу үшін белгіленген қағидаларды бұзу; 328-бап Суларды ластау, қоқыстау немесе сарқу; 329- бап Атмосфераны ластау; 330-бап Теңіз ортасын ластау; 331-бап ҚР континенттік қайраңы және ҚР айрықша экономикалық аймағы туралы заңнаманы бұзу; 332-бап Жерді бүлдіру; 333-бап Жер қойнауын қорғау және пайдалану қағидаларын бұзу; 334-бап Жер қойнауын өз бетінше пайдалану; 335-бап Балық ресурстарын, басқа да су жануарларын немесе өсімдіктерін заңсыз алу; 336- бап Балық қорларын қорғау қағидаларын бұзу; 337- бап Заңсыз аңшылық; 338-бап Жануарлар дүниесін қорғау қағидаларын бұзу; 339-бап Өсімдіктердің немесе жануарлардың сирек кездесетін және құрып кету қаупі төнген, сондай-ақ пайдалануға тыйым салынған түрлерімен, олардың бөліктерімен немесе дериваттарымен заңсық айналысу; 340- бап Ағаштар мен бұталарды заңсыз кесу, жою немесе зақымдау; 341- бап Ормандарды жою немесе зақымдау; 342-бап Ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды күзету режимін бұзу; 343- бап Экологиялық залалды ремедиациялау (жою) жөнінде шаралар қолданбау [2].

Мұндай баптың әртүрлі елдерінің Қылмыстық кодекстерінде пайда болуы себептері көбінесе мыналарға байланысты болады. Олар, әлемдік жұртшылықтың алаңдаушылығы экологиялық апаттар санының өсуі, адам әрекетінен туындаған. БҰҰ ІХ Конгресінің қылмыстың алдын алу және емдеу жөніндегі шешімдерінде құқық бұзушылар (Каир, 1995) трансұлттық сипаттағы экологиялық қылмыстар туралы қаралған.

Алдын алу үшін мемлекеттер арасындағы екіжақты шарттар мен көпжақты конвенциялар (мысалы, қоршаған ортаның трансұлттық ластануына ауаның трансшекаралық ластануы ұзақ қашықтық 1979 ж., 1985 ж. Озон қабатын қорғау туралы Вена конвенциясы және т. б.). Бұл мақсаттар экоцид үшін жауапкершілік туралы нормаларды қылмыстық кодекске енгізу болып табылады.

Соңғысы жалпы экологиялық адамзаттың бейбітшілігі мен қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар туралы тарауда дәл осы себеппен орналастырылған трансұлттық сипат [4]

ҚР Қылмыстық кодексінде қоршаған ортаны қорғауға қатысы бар бірқатар қағидалар көзделген.

Заңнамада ҚР ҚК міндеттері көзделеді және олар аз болса да, оларда экологиялық мақсаттар бар. Мәселен, ҚР ҚК міндеттері: адамның және азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін, меншікті, ұйымдардың құқықтарын мен заңды мүдделерін, қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті, қоршаған ортаны, ҚР конституциялық құрылысы мен аумақтық тұтастығын, қоғам мен мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін қоғамға қауіпті қол сұғушылықтан қорғау, бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігін сақтау, сондай-ақ қылмыстық-құқық бұзушылықтарды алдын алу болып табылады.

ҚР Конституциясының 31-бабында айтылған: адам өмірі мен денсаулығына қолайлы, мемлекет қоршаған ортаны қорғауды мақсат етеді [1].

Лауазымды тұлғалардың фактілерді жасыруы және адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін мән-жайлар заңға сәйкес жауапкершілікке әкеп соғады.) қылмыстық қол сұғушылықтардан, бейбітшілік пен адамзаттың қауіпсіздігін қорғау (мысалы,

экоцид үшін қылмыстық жауапкершілік), сондай-ақ қылмыстардың алдын алу (соның ішінде экологиялық). Экологиялық қылмыстардың алдын алу мен жолын кесу үшін әділеттілік жауапкершілікке тарту және адамның кінәсін анықтау қажеттілігін білдіретін жазаны қолдану қоғамдық қауіпті іс-әрекеттер (әрекетсіздік) және қоғамдық қауіпті іс-әрекеттердің басталуы салдары. Объективті айыптау, яғни кінәсіз үшін қылмыстық жауапкершілік зиян келтіруге жол берілмейді.

Жаза әділ болуы керек: қоғамның сипаты мен дәрежесіне сәйкес қылмыстың қауіптілігі, мән-жайлары оның жасаған істері мен кінәлінің жеке басына байланысты. Бір қылмыс үшін ешкім екі рет қылмыстық жауапкершілікке тартыла алмайды. Қылмыстық жауаптылықтың негізі қылмыс құрамының барлық белгілерін қамтитын іс-әрекет жасау болып табылады.

ҚР Қылмыстық кодексінде экологиялық қылмыс жасағаны үшін жазаның әртүрлі түрлері қарастырылған: айыппұл 100-ден 1000-ға дейін айлық есептік көрсеткіш, белгілі бір қарыз алу құқығынан айыру бес жылға дейінгі мерзімге белгілі бір қызметпен айналысуға, екі жылға дейінгі мерзімге түзеу жұмыстарына, үш жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге, бес жылға дейінгі мерзімге қамауға алуға алты ай, түзету жұмыстары екі жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру экоцид үшін 15 жасқа дейін. Осылайша, экологиялық қылмыстар үшін жауапкершілік әр түрлі және қылмыстық жазаның мүмкін түрлерінің барлық дерлік палитрасын қолданады.

Санкцияларды одан әрі қатаңдату туралы ұсыныстар экологиялық құқық бұзушылықтар, шығарылатын жазаларды ұлғайту туралы енгізіледі. Экологиялық құқық бұзушылықтар үшін құқықтық жауапкершіліктің әртүрлі түрлерін қолдану туралы жыл сайынғы республикадағы қоршаған табиғи ортаның Қазақстан туралы баяндамалардан алуға болады [5].

ҚР Қылмыстық кодексіне сәйкес экологиялық қылмыстар үшін келесі жазалар тағайындалуы мүмкін:

- Айыппұл (ірі көлемде қаржылық өтемақы),
- Қоғамдық жұмыстарға тарту,
- Белгілі бір қызмет түрімен айналысу құқығынан айыру,
- Қамауға алу немесе бас бостандығынан айыру (аса ауыр экологиялық қылмыстар үшін).

Экологиялық қылмыстар қоршаған ортаға зиян келтіретін заңсыз келісімдерден ақша табуға болатын жерде болады. БҰҰ мәліметінше, экологиялық қылмыстар атыс қаруының заңсыз айналымынан да асып кетеді. Оның құны шамамен 3 млрд АҚШ долларын құрайды. Бұл есірткі контрабандасынан, жалған ақша жасаудан және адам саудасынан кейінгі әлемдегі төртінші ең үлкен қылмыстық әрекет. Экологиялық қылмыстардың салдарынан жоғалған қаражат (барлығы 20–30 млн АҚШ доллары) халықаралық агенттіктердің олармен күресу үшін жұмсаған ақшасынан 10 мың есе көп.

Мәселе әсіресе билік органдары табиғи ресурстарды пайдалануды реттей алмайтын дамушы елдерде өте өткір. Сонымен қатар, экологиялық қылмысқа реакция көбіне, мысалы, сирек кездесетін жануарлар ұсталып, өлтірілген немесе өсімдіктер жойылғаннан кейін ғана қолға алынады.

Экологиялық құқық бұзушылықтар — бұл экожүйеге зиян келтіретін, аурулардың, экологиялық апаттардың және жануарлар дүниесінің нашарлауының қаупін арттыратын заңсыз әрекеттер. ҚР ҚК жиырма бір бапта экологиялық құқық бұзушылықтың түрлері, оның ішінде жерге зиян келтіру, теңізді ластау, заңсыз аң аулау, жер қойнауын рұқсатсыз пайдалану және т. б. аталады.

Қорытындылай келе, экологиялық құқық бұзушылықтар табиғатқа, адам денсаулығына және экономикаға үлкен зиян келтіреді. Сондықтан олар үшін қылмыстық-құқықтық жауапкершілікті күшейту және құқық қорғау шараларын дамыту қажет. Қазіргі таңда экологиялық құқық бұзушылықтардың алдын алу және олармен күресу бүкіл әлемде өзекті мәселе болып отыр. Табиғатты қорғау, экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және

болашақ ұрпаққа таза қоршаған орта қалдыру – әрбір азаматтың және мемлекеттің міндеті.

Сондықтан экологиялық қылмыстар үшін қылмыстық-құқықтық жауапкершілікті күшейту және оны тиімді қолдану – тұрақты дамудың негізгі кепілі. Ұсыныстар: экологиялық құқық бұзушылықтардың алдын алу, экологиялық бақылауды күшейту, құқық қорғау органдарының жұмысын жетілдіру, экологиялық құқық бұзушылықтар үшін жазаны қатандату, азаматтардың экологиялық мәдениетін арттыруды жетілдіруді күшейту керек деп ойлаймыз.

Жақсы ұйымдасқан қылмыстық топтар қоршаған ортаны заңсыз пайдалануды кәсіпқой әрі табысты кәсіпке айналдырды. Бұл өз кезегінде ұлттық саябақтардағы жойылып бара жатқан және қорғалатын жануарлар түрлерінің санының азаюына әкеледі.

«Экологиялық қылмыс» ұғымын түсіндіруде ғалымдар келесідей анықтамалар береді. Р.Т. Нуртаев: «Экологиялық қылмыс дегеніміз – Қазақстан Республикасының заңымен бекітілген қоғамның экологиялық қауіпсіздігіне, экологиялық тәртіпке және адамның денсаулығына немесе қоршаған ортаға елеулі зиян келтіретін қол сұғушылық әрекетті айтамыз» десе, Ғ.Т. Медетбекованың пікірінше, «Қоршаған ортаға елеулі зиян келтіру мен табиғатты қорғау заңнамасының нормаларын бұзатын, экологиялық құқық тәртібіне қол сұғушылықтарды экологиялық қылмыстар деп танимыз»

А.Н. Ағыбаев экологиялық қылмыс туралы мәселелерді кеңінен зерттей келе, мынадай түсінік береді: «Экологиялық қылмыс – қоршаған ортаға, оның ресурстарына, халықтың экологиялық қауіпсіздігіне қол сұғатын, қоғамға қауіпті, қылмыстық заңға қарсы іс-әрекеттер болып танылады».

Ал В. Морару «арнайы заңмен бекітілген табиғи ресурстарды пайдалану, қоршаған ортаны қорғау, экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету тәртібіне қарсы, адам денсаулығына зиян келтіретін, қоғамға қауіпті іс-әрекет – экологиялық қылмыс» деген анықтама береді [6].

Ғалымдардың пікірін талдай отырып, олардың мазмұндық ерекшеліктері бір-бірінен аз айырмашылық жасайды деген қорытындыға келдік. Шет елдік тәжірибеде экологиялық қылмыстық құқық бұзушылықтар бойынша жауаптылыққа тарту жүйесі әр келкі. Альбертада (Канада) қоршаған ортаны қасақана ластаған компания айыппұлдың ең жоғары мөлшері 1 000 000 АҚШ долларын құрайды, ал абайсызда ластағаны үшін 500 000 АҚШ долларына тең. Мұнда экология саласындағы қылмыстық кодекстері құқық бұзушылық жасаған адамдардың қылмыстық жауапкершілігін көздейді.

Латвия Қылмыстық кодексінде белгіленген ережелерді бұзғаны үшін, елге қауіпті қалдықтарды кіргізген немесе Латвия аумағынан транзит арқылы алып өткен жағдайда, табиғи ортаға, адамдардың денсаулығына мүліктік немесе шаруашылық мүддесіне едәуір зиян келтірсе, алты жылға дейін, ал ауыр зиян келтірген жағдайда он бес жылға бас бостандығынан айыру қарастырылған [7].

Польшада Қылмыстық кодекстің 182-бабының 1-бөлігінде: «суды, ауаны, топырақты затпен немесе иондаушы сәулеленетін затпен ластағаны үшін 3 айдан 5 жылға дейінгі мерзімге, кейбір жағдайларда 6 айдан 8 жылға дейін бас бостандығынан айыруға жазаланады» [5]. Қазақстанда экологиялық қылмыстық құқық бұзушылық бойынша негізгі жазалардың бірі – айыппұл салу.

Экологиялық қылмыстық құқық бұзушылық бойынша айыппұл мөлшері екі жүз айлық есептік көрсеткіштен бес мың айлық есептік көрсеткішке дейін белгіленген. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне сай, айыппұл салу қылмыстық теріс қылықтар бойынша Қазақстан Республикасының заңымен белгіленген айлық есептік көрсеткіштің жиырма бестен бес жүзге дейінгі мөлшерде, ал қылмыстар үшін Қазақстан Республикасының заңымен белгіленген айлық есептік көрсеткіштің бес жүзден он мыңға дейінгі мөлшері бекітілген. Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасы кешенді сала ретінде қарастырылады. Қазақстандағы экологиялық құқық бұзушылық түрлері 3-ке жіктеледі (319-бап) [2]

Экологиялық құқық бұзушылықтар тек табиғатқа ғана емес, сонымен қатар адамдардың денсаулығы мен болашақ ұрпақтың өмір сүру сапасына да кері әсерін тигізеді.